

Podeželsko-naravoslovna UČNA POT KRIVA JELKA

Pešpot Kriva jelka poteka po vaških, gozdnih in poljskih poteh. Povezuje različne podobe pokrajine. Če boste dovolj radovedni, boste v pokrajini opazili zanimive primere sožitja med človekom in naravo. V visotodebelnih sadovnjakih na primer, ki jih je zasadil človek, je narava poskrbela, da so dupline v deblih posejale različne vrste ptic. Ker se nekatere od njih prehranjujejo z žuželkami, ki uničujejo letino, so bile ptice koristne in zaželeno.

Večini del poti vodi skozi Udin Boršč. V njem se lahko sprehodite po stečinah skozí gozdni rezervat Kriva jelka in si ogledate naravne procese, ki jih v gospodarskem gozdu ni. Ali pa se odpravite skozí Deželjo konglomeratnega hrasa mimo hraških izvirov, hraških jam, vtač in grezi. Ne pozabite, da so te poti ubirali že rolovnjaki – strivna družčina, ki se je zbirala ob Krivi jelki, po kateri je naša pot dobila svoje ime.

Bodite pozorni na poteti hrošne pešpoti. Trije krahi povezujejo pot z Zgornjimi in Spodnjimi Dupljami ter Strahinjem. Celotna pot je dolga skoraj 35 km.

Prepusitate se svoji radovednosti ... a ne pozabite tudi na gozdni bonton in na lastno varnost.

Legenda:

1 Začetek učne poti - pri Turistični točnici Timovci	11 Amežjeva lubina - Amežjeva rjavka - zapletena dolina
2 kovači za žuželke	12 Dupljanska gatačina
3 travnišče	13 skopci z naravnimi
4 grezdlišnice	14 visokodebelni sadovnjaki
5 jarežjevo leseno znamenje - lovska preča	15 pučvališče
6 Dupljiški	16 največja vtača
7 razgledna točka na Juljce in Karavanter	17 zavrtar nad Strahinjem
8 žirnišče za drsac	18 sepa dolina
9 hrib groma	19 Kadunčev studenec
10 gozdni rezervat	20 velika Letnica
11 Kriva jelka - vidna točka v Deželji konglomeratnega hrasa - Rolovnjaki sator	21 Doletniško cenoje Nalho (stokoliško učno potestvo)
12 Vlogarjeva toča	22 Kačja jama
	23 dihalni grez
	24 območje vtač

Projekt izdelala: Ljudmila Čučar, 2019. Vse pravice pridržane. Vse slike in fotografije: Ljudmila Čučar, 2019.

Naravne znamenitosti

- 1 Fosilna struga reke Save
- 3 Slepa dolina in požiralnik
- 4 Kraški dihalnik - grez
- 5 Največja vrtača v Deželi konglomeratnega krasa
- 6 Počivališče v gozdu
- 7 Arneževa luknja z zatrepno dolino
- 13 Dupulnik - kraška jama in vodni izvir
- 14 Razgledna točka na Julijske Alpe in Karavanke
- 17 Naravoslovno-etnološki tabor Rokovnjači
- 18 Izletniška točka Kriva jelka - vstopna točka v Deželo konglomeratnega krasa
- 19 Gozdni rezervat Kriva jelka
- 20 Skupina hrastov (naravna znamenitost)
- 21 Ribnika Race
- 22 Želinjski potok
- 24 Jezerca Bobovek
- 25 Skulptura Mamut

Etnološke znamenitosti in točke podeželskega gospodarjenja

- 2 Biotehnični center Naklo z ekološkim posestvom ter
 - gozdni čebelnjak v drevesnem panju
 - pokazni panj za interpretacijo čebelarstva
- 8 Vogvarjeva hiša
- 10 Visokodebelni sadovnjak
- 12 Janeževo lesno znamenje / lovska preža
- 15 Vaška lipa v Žiganji vasi
- 26 Mlinčki
- 27 Muzej mlinskih kamnov na Poličarjevi kmetiji

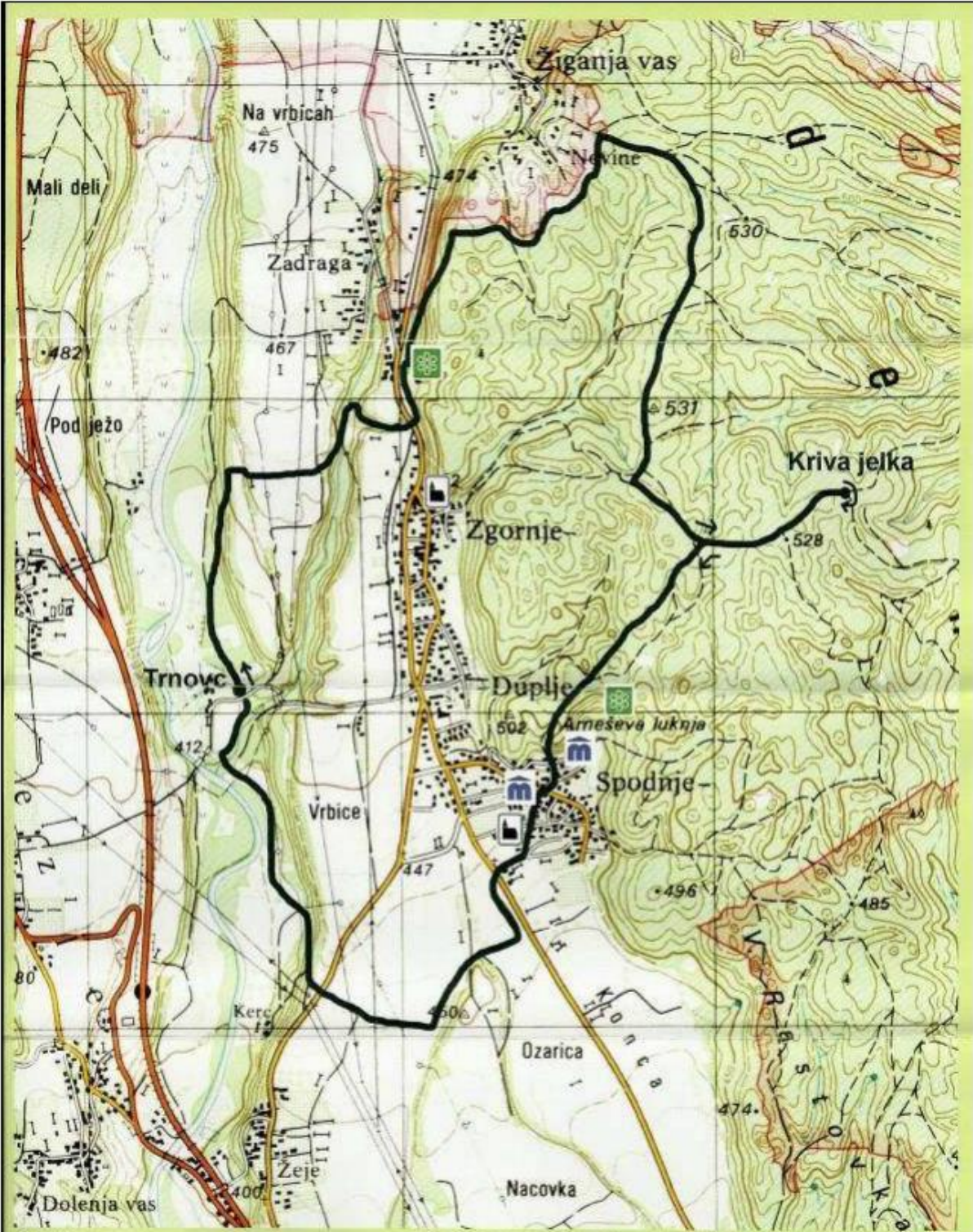
Kulturno-zgodovinske znamenitosti

- 9 Dupljanska graščina
- 11 Cerkev Sv. Mihaela z znamenitim zlatim oltarjem
- 16 Cerkev Sv. Urha, domovanje malega podkovnjaka
- 23 Deponija Tenetiše (v postopku zapiranja in sonaravne sanacije)
- 28 Štucelj nad Naklom z ostanki rimskega obrambnega stolpa
- 29 Cerkev Sv. Petra
- 30 Muzejska lokomotiva

Tematske poti

- Naravoslovno-podeželska tematska pot Pod krivo jelko
- Tematska pot Dežela konglomeratnega krasa
- Pot po Mamutovi deželi
- Vodna učna pot Strahinj

Merilo

- krožna pešpot Kriva jelka
- oznake na poti
- cerkev
- muzej
- naravná znamenitost

Uredila in oblikovala: Mateja Šmid Hribar
 Besedila: Irma Jeruc Praprotnik in Mateja Šmid Hribar
 Osmočtev poti na karti: Matjaž Mauzer
 Kartografska osnova: Upravična karta občine Naklo 1997
 (uporabljena z dovoljenjem občine Naklo)
 Fotografije: Matjaž Mauzer, Mirko Kumbić, Mateja Šmid Hribar
 in Viktor Šestak
 Založilo: KTD Pod Krivo Jelko Duplje
 Duplje, oktober 2008

Po vaški poti se spustimo do Vogvarjeve hiše. Čez dvesto let stara stanovanjska stavba z gospodarskim poslopjem se je ohranila skoraj nespremenjena. Leta 1985 je bila razglašena za kulturno-zgodovinski spomenik. Danes je preurejena v etnografski muzej. Stanovanjski del stavbe je zasnovan kot tipičen skromen kmečki dom druge polovice 18. stoletja. Za vhodnimi vrati je veža, ki povezuje "hišo" na levo in manjšo "kamro" na desni strani. Na koncu veže je črna kuhinja s kurilščem za kmečko peč v hiši. Medtem ko je v "hiši" (kmečki izbi) s številnimi predmeti, ki so jih darovali domačini, prikazan način življenja v Dupljah pred stoletji, pa je kamra preurejena v čevljarско delavnico, ki je tako dobro opremljena, da bi bilo še danes mogoče v njej izdelati čevlje ali škornje.

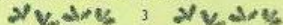

Že smo sredi Spodnjih Dupelj, nasproti graščine. Graščina, kot tudi sama vas Duplje, je prvič omenjena v 13. stoletju. Skozi stoletja je graščina večkrat zamenjala lastnika. Podobno iz 17. stoletja kaže edina grafika z njeno upodobitvijo, ki so jo izdal Valvasorjevi bakrorezi. Grafika je bila objavljena leta 1679 v Topografski dežele Kranjske in kasneje v Veliki knjigi gradov. Graščina je svoj največji vzpon in ugled doživela v 18. stoletju, v času Antona Franca Jožefa Posarellija. Ko so jo kasneje njegovi otroci leta 1773 prodali na dražbi, je prešla iz plemiških v meščanske roke. V razpadajočem stanju jo je odkril družina Mauser in jo obnovil po zgodovinskih virih. Danes je del graščine preurejen v bivalno, drugi del pa v galerijske prostore in manjši muzej.

Vaška pot nas vodi naprej mimo farne cerkve sv. Vida, ki je bila sezidana 1789 leta. Cerkev, v kateri so trije oltarji, je preprosta, vendar prijetna. Glavni oltar je posvečen sv. Vidu, ki je tudi zavetnik Dupljanske fare.

Na križišču poti, na meji med vasio in travniku ter polji, stoji zidano slopno znamenje s podstavkom in nišami, v osnovi iz 16. stol., v Gosarjevi predelavi iz 19. stol. Freske so bile obnovljene leta 2000.

3

Na koncu vasi zavijemo na poljsko pot, ki nas pripelje med travnike, sadovnjake in polja. Žal je danes večina travnikov dognojevanih, zato na njih skorajda ni več moč občudovati pisanih cvetic. Gnojeni travniki ozelenijo prvi, vendar lahko na njem uspevajo le redke rastline. Gnojenje - zelo ustreza regratu, tako so spomladi taki travniki čisto rumeni, poleti pa beli, saj je to barva kobulnic.

Sprehodimo se mimo sadovnjaka s starimi jabolani. Včasih je prevladoval senožetni tip sadovnjaka, v katerem so drevesa rasla daleč narazen. Krošnje so sicer bile obrezane, vendar ne tako močno, kakor to delajo v plantažnih sadovnjakih. Drevesa tudi niso bila škropljena, ker so bile krošnje previsoke in bi to škodilo živalim, ki so se tam pasle. Tudi sam izbor dreves je bil zelo različen. V interesu vsakega kmeta je bilo, da je imel po eno drevo vsake vrste, čeprav so prevladovale tepke in ozimna jabolka, ki so jih v večini predelali v žganje in jabolčnik.

Poljska pot nas vodi mimo polj, ki od daleč dajejo videz prešite večbarvne odeje, kakršne so znale narediti naše babice. Vendar pa ta odeja postaja iz leta v leto bolj enolična, saj se njive večajo in na njih prevladuje ena sama kultura. Nekdanja praha - menjavanje poljščin - je imela nalogo, da si zemlja odpočije, saj vsaka poljščina vzame iz zemlje drugačna hranila. V "sodobnem" kmetijstvu praho nadomeščajo različna umetna hranila in pesticidi, ki s sabo pogosto prinašajo škodljive posledice.

Ob bregu stoji še zadnje znamenje na naši poti - Kuharjevo znamenje, postavljeno leta 1897 v spomin konjem, ki so poginili v begu čez skale.

Na južnem delu poti, sredi polj, se odpira razgled na Šmarno goro, Šmarjetno, Jošt, Blegoš, Jelovico ter Julijce. Triglav je najlepše občudovati zjutraj, ko žari v soncu.

Čez cesto in po klancu krenemo navzdol do prve terase, ob kateri teče reka Tržiška Bistrica, ki spada med hitro tekoče reke. Tu je voda bogata s kisikom. Tako je reka dom številnim ribam, ki imajo rade hladne vode, prav tako pa tudi emodnevnicam in vrbnicam, katerih se ne branijo niti ptice.

4

KROŽNA PEŠPOT KRIVA JELKA

Okoli Dupelj in Zadrage je speljana krožna pešpot, ki nas pripelje do Krive Jelke. Pot ne zahteva posebne pripravljenosti in je primerna v vseh letnih časih. Prehodimo jo v treh urah zmernih hoje. Možnih izhodišč je več: turistična kmetija Trnovec, avtobusna postaja Zadrage ali pa vaško jedro v Spodnjih Dupljah z graščino in Vogvarjevo hišo. Mi se bomo na pot odpravili izpred turistične kmetije Trnovec.

Turistična kmetija Trnovec je velika kmečka hiša, v kateri je bil nekoč mlin. Danes je hiša preurejena v gostinski objekt, kjer vam po predhodnem naročilu postrežejo z domačimi jedmi. Poleg kmetije je na travniku urejen počitniški kamp ter teniško igrišče. Na vogalu dvorišča raste velika lipa, ob kateri stoji znamenje.

Sledimo oznakam in na desni strani zagledamo oznako za mravljišče. Mravljišče je skoraj vedno ena sama družina, saj imajo vsi isto mamo (matico), ki je prve potomce vzgojila sama - seveda same samice. Mravlje se večinoma hranijo z mesom; prav tako rade kot kobilice, hrošče in gosemice, imajo rade tudi mrtvo miš.

Po krajšem vzponu skozi gozd pridemo do travnika, imenovanega Srednca. Prečkamo travnik in se mimo Janeževnega lesenega znamenja spustimo v Drago.

Ob avtobusni postaji v Zadragi leži vhod v kraško jamo Dupulnik, ki spada med naše naravne vrednote. Jamski rov, ki je dolg 306 m, širok do 2 m in visok okoli 3 m, je večinoma zalit z vodo in lepo zasigan. V jami sta dve manjši dvoranici, dolgi približno 5 in visoki 3 m. Jamo krasijo številni beli kapniki, ki so zaradi težkega dostopa v celoti nepoškodovani.

Od tu se strmo vzpenemo v Udin boršč, ki je bil leta 1985 zavarovan kot spominski park. Gozd je dobil ime po nadvojvodi Karlu V. (1564-1590), ki ga je tudi upravljal in nadzoroval. V srednjem veku je bil gozd dostopen le grajski gospodi, ki ga je uporabljala za lov. Ostali so smeli les iz gozda voziti le z vojvodovim dovoljenjem. Sčasoma so si okoliški kmetje gozd prisvojili.

2

Udin boršč, ki je predstavnik kraškega sveta na Gorenjskem, je znan po površinskih kraških oblikah in podzemskih jamah. Na vrhu se odpre čudovit razgled na Tržič z okolico, Julijce in Karavanke.

Pot nadaljujemo po svetlem borovem gozdu. Rdeči bor je pionirska rastlina, saj naseli nezaščiten tla. Krošnja borovca prepušča zelo veliko svetlobe, pod katerimi skoraj vedno najdemo borovnico, brusnico in spomladansko reso ter orlovo praproto.

Pocasi prehajamo v mešan gozd, kjer na desni strani zagledamo "družino" trepetlik. Listi v vetru značilno trepetajo - od tod tudi ime.

Na križišču zagledamo znamenje, ki so ga postavili v spomin neznanemu človeku, ki so ga na tem mestu ubili, da bi si prisvojili izkupiček od prodane živine.

Po označeni poti prispemo do Krive Jelke, ki so jo na pobudo KTD Pod krivo Jelko leta 1998 posadili sredi Udin boršča. Drevo nadomešča nekdanjo krivo jelko, okoli katere so se zbirali rokovnjači. Današnja jelka predstavlja spomin na rokovnjače, ki so prebivali in se klatili po Udin boršču v letih od 1825 do 1853. Je priljubljeno zbirališče okoliških prebivalcev, saj jo dnevno obišče več deset ljudi. V okolici si prisvojimo malico & skrati.

Po listi poti krenemo nazaj do prve oznake in pot nadaljujemo skozi smrekov gozd. Smreka s svojimi iglicami prepušča zelo malo svetlobe in padavin. Pod smrekami ne raste skoraj nič, razen gob. Ko pa smreke zrastejo, se razmere izboljšajo; kmalu začnejo uspevati mahovi in rebrenjača, saj jim ustrezajo kisla tla. Onesnaženje veliko bolj prizadene iglasti kot listnati gozd, predvsem zato, ker se iglice zamenjajo vsakihi sedem let, medtem ko listavci svoje liste odvržejo vsako jesen. Največji škodljivci iglavcev je lubadar, ki napade lubje in popolnoma uniči drevo.

Ko zapustimo gozd, ob visokem zidu zagledamo Tomincovo znamenje. Po pripovedovanju domačinov na tem mestu znamenje stoji že od takrat, ko je tu stala še prvotna cerkev in nekdanje župnišče (cerkev se omenja že v 15. stoletju). Pred nekaj leti, ko je bilo znamenje obnovljeno, so v njegov podstavek vžidali tudi kamnito skledo, ki naj bi predstavljala kropilnik iz stare cerkve.

